

ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ З ФІЗИКИ

Войтків Г.,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізики і методики викладання ДВНЗ
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»*

Зважаючи на швидкі темпи наукових досліджень в галузі техніки та інформаційно-комунікаційних технологій, сьогодні кожен спеціаліст, зокрема в галузі фізики, повинен орієнтуватися на неперервну освіту, задля доповнення та оновлення своїх знань новими, актуальними. Тому в процесі шкільного навчання важливого значення набуває здобуття дітьми навичок та стратегій навчання для навчання впродовж цілого життя. Варто згадати, що серед визначених Радою Європи п'яти ключових компетентностей, які мають засвоїти молоді європейці, дві безпосередньо стосуються вміння вчитися, це компетентності, пов'язані із зростанням інформатизації суспільства та здатність вчитися протягом життя, як основа неперервного навчання в контексті особистого професійного і соціального життя [1]. Також компетентність «уміння вчитися впродовж життя» є в переліку ключових компетентностей, які зазначені в програмі з фізики. Науковці вважають за доцільне ключову компетентність «уміння вчитися» виділити як об'єкт особливої уваги, оскільки саме ця компетентність забезпечує вимогу щодо готовності до неперервної освіти.

Ключова компетентність «вміння вчитись впродовж життя» передбачає розуміння цінності знань та набуття навичок самостійного навчання. Вона включає вміння ставити перед собою цілі й досягати їх, вибудовувати власну траєкторію розвитку впродовж життя, планувати, організовувати, здійснювати, аналізувати та коригувати власну навчально-пізнавальну діяльність, застосовувати набуті знання для оволодіння новими, для їх систематизації та узагальнення. А також ціннісні орієнтири у володінні навчально-пізнавальними навичками: допитливість і спостережливість, готовність до інновацій, позитивне емоційне сприйняття власного розвитку, отримання задоволення від інтелектуальної діяльності [2]. Ми вважаємо, що «компетентність вміння вчитися», або ж навчальна, полягає не тільки в свідомому ставленні до навчання, в умінні планувати та здійснювати цю діяльність, але й у знанні різних методів і стратегій навчання, які будуть дієвими в тих чи інших випадках та в розумінні, коли саме вони призведуть до ефективного навчання. В методичній літературі з фізики описані різні технології активного навчання для засвоєння предметного матеріалу, однак мало звернено увагу на технології навчання для формування навчальної компетентності. Вважаємо, що це питання потребує детальнішого вивчення.

В процесі навчання фізики засобами, які не тільки сприяють засвоєнню та розумінню навчального матеріалу, але й роблять вклад у формування компетентності вміння вчитися є: узагальнені плани опису явища, закону, приладу, пам'ятки для розв'язування задач, роботи із підручником, проведення експерименту та ін. Ці приписи дозволяють краще структурувати інформацію та швидше її опрацювати.

За нашими дослідженнями, відповіді на питання: Як краще вчитися?, Коли краще вчитися?, Коли навчання є ефективне?, Як краще запам'ятати навчальний матеріал?, Як підготуватися до тестів?, Як зрозуміти над чим ще варто попрацювати? та багато інших в учнів формуються хаотично, неусвідомлено в результаті власного набутого досвіду та й рефлексію над таким досвідом учні не проводять. Тому завданнями вчителя сьогодні є не тільки формувати ключові і предметні компетентності, але й формувати відповіді на такі питання, тобто навчальну компетентність.

Аналіз теорії та практики з даного питання показує, що актуальним підходом, який використовують сьогодні для ефективного навчання є когнітивний (пізнавальний), який ґрунтується на прагненні зрозуміти учня, та його пізнавальні процеси, задля кращого навчання. Сьогодні дослідження у когнітивістиці визначило такі найефективніші методи навчання: відновлювальні вправи, інтервальні повторення, чергування, самопояснення, допит [3].

Метою використання **відновлювальних вправ** є зміцнення спогадів (усвідомлених знань), виявлення прогалин для їх усунення. В навчальному процесі з фізики відновлювальні вправи можна задати у вигляді таких завдань: опрацюйте параграф та дайте відповідь на питання після нього, закривши підручник; розв'яжіть якісні задачі до цієї теми тощо. **Інтервальні повторення** – це розділення навчання на короткі проміжки часу задля створення тривалих спогадів. Метою інтервальних повторень, крім закріплення знань в пам'яті, є формування нового контексту спогадів за рахунок іншого багажу знань та інших умов на момент коли відновлюються спогади. В процесі вивчення фізики вивчення теми буде ефективним якщо розділити її в часі на кілька коротких етапів з можливістю задіяти вправи інтервального повторення. Метою **чергування** різних видів пізнавальної

діяльності є збереження ефективності навчання. Тут варто звертати увагу на когнітивне навантаження, когнітивну складність завдання та позитивні і негативні сторони багатозадачності. Стратегія навчання **самопояснення** вимагає від учнів запитань на кшталт «чому» і «як?»: Чому це твердження правдиве? Чому цю інформацію важливо знати? Як я можу пояснити це моїми власними словами?. Своїми запитаннями учні поглиблюють своє розуміння та звертають увагу на прогалини для їх осмислення. Як наслідок, вони більш повно пізнавально опрацьовують нову інформацію, і тому мають більше шансів зберегти її у довготривалій пам'яті. Стратегія навчання **допит** вимагає від учнів активно думати про значення того, що вони вивчають і як це стосується їх попередніх знань. Тобто учень явно працює над створенням змістовних зв'язків із раніше вивченим. Найбільш поширене запитання, яке задає учень, який займається розробкою є: «Як ця нова інформація підключається до того, що я вже знаю?» Таким чином нова інформація та знання зв'язуються із вже наявними, формуючи певний багаж та розуміння де їх використовувати.

Впроваджуючи ці стратегії у викладацьку діяльність вчитель покращуватиме навчальну діяльність учнів та формуватиме навчальну компетентність в учнів. Адже сьогодні компетентний той, хто вміє вчитись та удосконалюватись.

Список використаних джерел

1. Морзе Н.В., Кузьмінська О.Г., Вембер В.П., Барна О.В. Компетентнісні завдання як засіб формування інформатичної компетентності в умовах неперервної освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/itvo/2010_6/2.pdf
2. Фізика. Навчальна програма для 7-9 класів ЗНЗ. URL: <https://ru.osvita.ua/school/program/program-5-9/56124/>
3. Willingham, D.T. (2014). *Strategies that make learning last*. Educational Leadership, 72(2): 10-15.

ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ДО ПРОВЕДЕННЯ РАНКОВИХ ЗУСТРІЧЕЙ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Лескова А.А.,

*старший викладач кафедри психології, соціальної роботи та інклюзивної освіти
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти одеської обласної ради»*

В умовах реформування системи загальної середньої освіти та впровадження Нової української школи особливо актуальною є проблема підготовки вчителів щодо якісної реалізації освітніх змін та новацій. Важливою є зміна цінностей, ставлення, підходів до організації освітнього процесу та особистості учнів. Принциповими є ставлення до дитини з позиції прийняття, віри в успішність, розкриття та розвиток її потенціалу. Вчитель Нової української школи повинен дивитися на учня не через призму проходження освітньої програми, а усвідомлювати себе як людину, яка через психологічно безпечне особисте спілкування створює умови для розвитку особистості кожної дитини та набуття нею життєвих компетенцій.

Серед життєвих компетенцій виділяють так звані «hard skills», що включають в себе знання, а також технічні вміння і навички виконувати певні функціональні завдання, та «soft skills», які є наскрізними і проявляються у різних галузях. Саме розвинені гнучкі навички («soft skills») та емоційний інтелект допомагають людині бути успішною незалежно від специфіки діяльності та напрямку, в якому вона працює. Тому одним із важливих завдань сучасного вчителя є формування та розвиток емоційного інтелекту та «soft skills» учнів, до яких можна віднести вміння співпрацювати з іншими людьми, в тому числі, працювати в команді, висловлювати і доводити свою думку, переконувати, слухати і чути один одного, конструктивно керувати емоціями, здійснювати рефлексію, проявляти ініціативу, ситуативну обізнаність, креативність, бути лідером, уміти оцінювати ризики та приймати рішення, знаходити підхід до людей, розв'язувати проблеми, адаптуватися, вміння керувати своїм часом тощо [6], [7].

Початок навчання в школі є новим етапом у процесі соціалізації дитини. Дуже важливою є успішна адаптація учнів до школи, формування «позиції школяра», яка є основою моделі побудови стосунків учня зі школою як з соціальним інститутом та зі вчителем і однокласниками, зокрема. У школі формування та розвиток «life skills» (життєвих навичок, компетенцій) виходить на новий рівень, стає більш організованим та систематизованим процесом.

Для успішного розвитку емоційного інтелекту та «soft skills» у школі важливими факторами є дитячий колектив та вчитель, який створює атмосферу психологічної безпеки, творчості, навчає